

Meer

Tussen ons een meer
ik ken jou niet, jij kent mij niet
maar plots zijn wij beiden oevers

Het meer is uitgestrekt en diep
je ketst een keitje
het rimpelt tot bij mij

Kijk, zeg ik, daar zijn de zwanen
buig diep, zeg jij, dan zie je
de gezonken boot

Ik buig en zie hoe mijn weerspiegeling
langzaam schuift in die van jou
waar jij eindigt en ik begin

Wordt flou. Straks gaat ieder
weer zijns weegs maar nog even
zijn wij samen

meer

Maud Vanhauwaert

HET
LEZERS
COLLECTIEF

Meer zijn met samen lezen

Even zijn wij samen meer... Het gedicht van Maud Vanhauwaert danst als een oorwurm in Simonnes gedachten, zelfs wanneer ze wordt gewassen door haar zorgkundige. “Lees eens hoe mooi het hier staat”, zegt ze dan, na het moment van verbondenheid. Een melodieuze treintje zet zich vervolgens voort. Dit is hoe een samenleessessie haar inspireerde om ook buitenstaanders te ontroeren. Het is de kracht van poëzie en proza, de kracht van op verhaal komen, de kracht van ... Samen Lezen.

– **TEKST** SOFIE TERRYN **GEDICHT** MAUD VANHAUWAERT **FOTO** DIRK TERRYN

In 2012 ontmoette initiatiefnemer Dirk Terryn Dr. Jane Davis op een lezing aan de universiteit Antwerpen en twee jaar later richtte hij samen met econoom Erik Van Acker en psychiater Jan Raes een eigen organisatie op: Het Lezerscollectief. Die bracht Shared Reading naar ons taalgebied en doopte de methodiek tot Samen Lezen. Een methodiek die schittert in het vermogen om deelnemers op verhaal te brengen. Met het project *Jouw Verhaal Telt* zetten ze in samenwerking met Expertisecentrum Dementie Vlaanderen en Cera in op de ouderenzorg en personen met dementie.

Een fris briesje komt ons tegemoet op een verder warme dinsdagochtend. Buiten moet de wereld nog op gang komen, maar binnen in het woonzorgcentrum Eksterlaer is er al enige beweging te bespeuren. De ontbijttafel maakt er plaats voor een wekelijkse sessie Samen Lezen en de eerste deelnemers begeven zich naar de zesde verdieping. In de lift botst leesbegeleider Sonny Smet al op een eerste deelnemer, Irene. Met een ondeugende blik in haar ogen fluistert ze met een speelse grijns iets in haar oor. Het heeft alles te maken met de imposante verschijning van Dirk Terryn, medeoprichter van Het Lezerscollectief. Er volgen nog enkele plagerige stootjes onderling totdat we plaatsnemen in de eetzaal. Het is slechts een kleine voorbode van het leesgroepje dat zo meteen verzamelt voor een uurtje Samen Lezen.

Wanneer iedereen een plek aan tafel heeft gevonden, deelt Sonny het kortverhaal 'Het groene koffertje' van Diane Broeckhoven uit. Het vertelt het liefdesverhaal van Wim en Wendy. Hoe ze elkaar leerden kennen, hoe de eerste ergernissen bij Wim komen opzetten en hoe hij uiteindelijk uit de relatie wil stappen maar niet weet hoe hij dit moet aanbrengen. Daarom besluit hij te bezinnen op het Griekse eiland Kos, maar eigenlijk probeert hij vooral Wendy even te ontvluchten. Bij thuiskomst wacht een ongeduldige smoorverliefde vriendin en wordt het dringend tijd om de boodschap over te brengen. Al pakt hij dat op een wel zeer bijzondere manier aan.

(Non-)verbale verhalenvertellers

Sonny leest hardop voor en last tussendoor een paar doelbewuste pauzes in om het verhaal te laten landen en enkele vragen te stellen. Het gaat eerst nog over de reizen die ze gemaakt hebben, waar met enige heimwee aan teruggedacht wordt. Zo droomt Simonne even weg bij de gedachte aan haar zeilreizen van vroeger. Daarna komen ook nog ludieke verhalen naar boven over hoe ze hun partner hebben leren kennen, waarbij ook gelachen wordt over het zetje dat daarbij nodig was. "Dat was toen met aan- en afvragen via een tussenpersoon", schateret Irene.

Verder in het verhaal focussen we ons vooral op de hoofdpersonages en hun ontwikkelingen. We komen te weten dat Wim steeds meer worstelt en zich veel te onderdanig opstelt in zijn relatie. Zijn gebrek aan actie kan op heel wat onbegrip van Monique rekenen. "Hij laat zich doen! Hij moet dat zeggen", zijn maar enkele reacties, gevolgd door een hoop gezocht, gevloek en frustratie. Haar verbale en non-verbale uitdrukkingen zeggen alles. Het is mooi om te merken hoe iedere deelnemer betrokken is in het verhaal, maar ook verbonden blijft met elkaar.

Jenny, die gehandicapt is en zeer aandachtig met een vergrootglas meeleeft, neemt het juist voor hem op. Ze begrijpt dat hij bang is voor de baasspeler in de relatie en wijst Wendy op de vinger. "Ik heb nog nooit liefde op die manier ervaren, maar ik denk wel dat ik zou aanvoelen als mijn relatie niet goed zat of als de ander niet gelukkig was." Bijna alle vrouwen in de groep hadden al iets gezegd over hun partner of over hun kinderen en kleinkinderen, en toch voelt Jenny zich veilig genoeg om in deze groep te zeggen dat ze nog nooit liefde heeft gekend. Een 'afwijkend' verhaal, vergeleken met de rest. Haar kwetsbaarheid ontroert me, nog meer de dubbele laag die in haar woorden schuilt. Als ze de kans had gehad om ooit lief en leed te delen met een partner, had ze gevoeld wat hem of haar gelukkig maakte. Ook als zij dat niet was.

De streep trekken

De deelnemers luisteren

belangstellend naar elkaar en pikken op elkaar in. Voor sommigen ontvouwt de betekenis van de tekst zich gemakkelijker door het gesprek dat wordt gevoerd. Sonny nodigt uit, stelt geen weet-vragen of bekommert zich niet om wat de auteur precies bedoelt en verplicht niemand om iets te zeggen. Een stille kracht in de groep heeft vaak non-verbaal veel bij te dragen aan het gesprek. Vanuit de methodiek Samen Lezen (Shared Reading) slaagt ze erin om haar deelnemers via literatuur zelf op verhaal te brengen. Tot slot eindigt Sonny met een krachtig gedicht van Toon Tellegen over een streep die symbool staat voor grenzen trekken. Ook deze verzen beroeren de deelnemers, want kunnen zij nog grenzen verleggen in een woonzorgcentrum? "Dat is hier veel beperkter, want je leeft in een woongemeenschap waar je rekening moet houden met elkaar", antwoordt Monique. Ik zie aan haar blik dat ze het er moeilijk mee heeft, niet met het ouder worden want dat lijkt ze wel te accepteren, maar eerder dat wat vroeger was niet meer terugkomt en ze dat leven niet kan verderzetten. Irene ziet nog een andere boodschap in het gedicht: "Het leven kan je niet stoppen, het gaat altijd verder. De streep kan je eindeloos doortrekken."

En zo komt er weer een einde aan Sonny's leessessie. Haar groepje van acht bewoners tussen 82 en 95 jaar bedankt haar en zwaait haar gedag. Wanneer ze bijna de hoek om is, wordt er nog geroepen dat ze al reikhalzend uitkijken naar volgende week dinsdag. Met een voldaan gevoel stapt Sonny weer de lift in.

Samen Lezen als dé ultieme therapie

Voor haar engagement als leesbegeleider werkte Sonny Smet 30 jaar als klinisch psychologe op een observatie- en diagnosedienst voor mensen met dementie. Ze had naast het neuropsychologisch onderzoek ook de taak om de patiënten en hun naasten op te vangen en te begeleiden. Ze zag daarbij heel wat theorieën en benaderingswijzen passeren, maar voor haar steekt er één met kop en schouders bovenuit: Samen Lezen. Ze beschouwt deze methodiek als de meest efficiënte en waardevolle

van allemaal. “Samen Lezen opent en toont voor iedere deelnemer een groot respect, het verbindt en verdiept ook. Daarnaast stuwt het de herinneringen van personen met dementie en onderhoudt het hun woordenschat”, vat ze wat ik net aanschouwde perfect samen. Ook bij personen met een ernstige vorm van dementie is de impact duidelijk: “Ik zie aan hun lichaamstaal dat ze rustig worden, hun ademhaling verdiept en vaak verschijnt er ook een glimlach op het gelaat.”

Ook psychiater Jan Raes sluit zich aan bij de bevindingen van Sonny. Hij beschrijft de methodiek in zijn boek als de *ultieme therapie*¹. “Net omdat het geen therapie is, nemen deelnemers gemakkelijker de verantwoordelijkheid zelf in handen. Door zich via een literaire tekst een werkelijkheid te verbeelden, verleggen ze hun horizon, verlaten ze - al is het maar even - hun beperkingsdenken. Het klinkt misschien zwaar, maar denk daar een kopje koffie of thee bij en een vast groepje en je weet dat gezelligheid en veiligheid wonderen doet. Jong of oud genieten van de woorden die worden aangereikt, de nieuwe blik op de dingen en de aandacht voor de verschillende

levens die we leiden en die we ook mogen delen”, besluit hij.

Door de sterke en positieve impact van Samen Lezen op ouderen besliste Het Lezerscollectief het project *Jouw Verhaal Telt* te lanceren. De komende jaren zullen ze daarmee extra inzetten op een warm en kwaliteitsvol zorgaanbod in centra voor dagverzorging en dagopvang, woonzorgcentra maar ook bibliotheken. Ze willen namelijk ook focussen op personen met dementie die nog thuis wonen en daarbij op hun mantelzorgers en goede thuiszorg rekenen. “Tegen het einde van 2026 hopen we 200 nieuwe leesplekken binnen de ouderenzorg te realiseren”, blikt Dirk Terryn ambitieus vooruit.

¹ Samen Lezen - de ultieme therapie (Lannoo Campus, 2020)

lezerscollectief.be

Jouw Verhaal Telt kent al 60 leesplekken in Vlaanderen en Brussel. Senioren komen op verhaal dankzij de - vaak vrijwillige - inzet van leesbegeleiders, aangesloten bij en opgeleid door Het Lezerscollectief. Daarnaast is Het Lezerscollectief ook actief voor tal van andere doelgroepen. Lees meer: www.lezerscollectief.be en abonneer je op hun (gratis) maandelijkse nieuwsbrief

**Wil je Het Lezerscollectief steunen?
Word je graag leesbegeleider?
Vind alle info via QR-code.**